

DIRECTIVA (UE) 2016/800 A PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI A CONSILIULUI

din 11 mai 2016

privind garanțiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale

PARLAMENTUL EUROPEAN ȘI CONSILIUL UNIUNII EUROPENE,

având în vedere Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, în special articolul 82 alineatul (2) litera (b),

având în vedere propunerea Comisiei Europene,

după transmiterea proiectului de act legislativ către parlamentele naționale,

având în vedere avizul Comitetului Economic și Social European ⁽¹⁾,

după consultarea Comitetului Regiunilor,

hotărând în conformitate cu procedura legislativă ordinară ⁽²⁾,

întrucât:

- (1) Scopul prezentei directive este de a stabili garanții procedurale pentru a se asigura că copiii, care înseamnă persoane cu vârsta mai mică de 18 ani, care sunt persoane suspectate sau acuzate în proceduri penale sunt în măsură să înțeleagă și să urmeze procedurile respective și să își exercite dreptul la un proces echitabil, și de a preveni recidiva în cazul copiilor și de a promova integrarea socială a acestora.
- (2) Prin stabilirea unor norme minime comune privind protecția drepturilor procedurale ale copiilor care sunt persoane suspectate sau acuzate, prezenta directivă are ca obiectiv consolidarea încrederii statelor membre în sistemele de justiție penală ale celorlalte state membre, contribuind astfel la îmbunătățirea recunoașterii reciproce a hotărârilor în materie penală. Astfel de norme minime comune ar trebui, de asemenea, să înlăture obstacolele din calea liberei circulații a cetățenilor pe teritoriul statelor membre.
- (3) Deși statele membre sunt părți la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO), la Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice și la Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, experiența a arătat că doar acest fapt nu oferă întotdeauna un grad suficient de încredere în sistemele de justiție penală ale celorlalte state membre.
- (4) La 30 noiembrie 2009, Consiliul a adoptat o rezoluție privind Foaia de parcurs pentru consolidarea drepturilor procedurale ale persoanelor suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale ⁽³⁾ (denumită în continuare „foaia de parcurs”). Pe baza unei abordări treptate, foaia de parcurs prevede adoptarea de măsuri privind dreptul la traducere și interpretare (măsura A), dreptul la informare cu privire la drepturi și informare privind acuzațiile (măsura B), dreptul la consiliere juridică și asistență judiciară (măsura C), dreptul la comunicare cu rudele, cu angajatorii și cu autoritățile consulare (măsura D) și garanții speciale pentru persoanele suspectate sau acuzate care sunt vulnerabile (măsura E). Foaia de parcurs evidențiază faptul că ordinea drepturilor este orientativă, sugerând astfel că poate fi modificată în funcție de priorități. Foaia de parcurs este concepută pentru a funcționa ca un întreg; efectele pozitive ale acesteia vor fi constatate pe deplin numai atunci când vor fi puse în aplicare toate părțile sale componente.

⁽¹⁾ JO C 226, 16.7.2014, p. 63.

⁽²⁾ Poziția Parlamentului European din 9 martie 2016 (nepublicată încă în Jurnalul Oficial) și decizia Consiliului din 21 aprilie 2016.

⁽³⁾ JO C 295, 4.12.2009, p. 1.

- (5) La 11 decembrie 2009, Consiliul European a salutat foaia de parcurs și a inclus-o în Programul de la Stockholm - O Europă deschisă și sigură în serviciul cetățenilor și pentru protecția acestora ⁽¹⁾ (punctul 2.4). Consiliul European a subliniat caracterul neexhaustiv al foii de parcurs, invitând Comisia să analizeze și alte elemente ale drepturilor procedurale minime ale persoanelor suspectate sau acuzate și să evalueze necesitatea de a aborda și alte probleme, cum ar fi prezumția de nevinovăție, în vederea promovării unei mai bune cooperări în acest domeniu.
- (6) Până în prezent, pe baza foii de parcurs au fost adoptate patru măsuri privind drepturile procedurale în cadrul procedurilor penale, și anume Directivele 2010/64/UE ⁽²⁾, 2012/13/UE ⁽³⁾, 2013/48/UE ⁽⁴⁾ și [Directiva \(UE\) 2016/343](#) ⁽⁵⁾ ale Parlamentului European și ale Consiliului.
- (7) Prezenta directivă promovează drepturile copilului, ținând seama de Orientările Consiliului Europei privind o justiție în interesul copilului.
- (8) În cazul în care copiii sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale sau fac obiectul unor proceduri privind mandatul european de arestare în temeiul Deciziei-cadru 2002/584/JAI a Consiliului ⁽⁶⁾ (persoane căutate), statele membre ar trebui să se asigure că interesul superior al copilului constituie întotdeauna o prioritate, în conformitate cu articolul 24 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (carta).
- (9) Copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale ar trebui să beneficieze de o atenție specială pentru ca potențialul lor de dezvoltare și de reintegrare în societate să fie menținut.
- (10) Prezenta directivă ar trebui să se aplice copiilor care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale și copiilor care sunt persoane căutate. În cazul copiilor care sunt persoane căutate, dispozițiile relevante din prezenta directivă ar trebui să se aplice din momentul arestării acestora în statul membru de executare.
- (11) Prezenta directivă sau anumite dispoziții din aceasta ar trebui să se aplice și persoanelor suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale, precum și persoanelor căutate, care erau copii în momentul când au început să facă obiectul procedurilor, dar care au împlinit ulterior vârsta de 18 ani, atunci când aplicarea prezentei directive este adecvată ținând cont de toate circumstanțele cauzei, inclusiv gradul de maturitate și de vulnerabilitate al persoanei în cauză.
- (12) În cazul în care o persoană a împlinit vârsta de 18 ani atunci când devine persoană suspectată sau acuzată în cadrul procedurilor penale, însă infracțiunea a fost comisă atunci când persoana respectivă era copil, statele membre sunt încurajate să aplice garanțiile procedurale prevăzute de prezenta directivă până când persoana respectivă împlinește vârsta de 21 de ani, cel puțin în ceea ce privește infracțiunile care sunt săvârșite de aceeași persoană suspectată sau acuzată și care sunt anchetate și urmărite penal împreună deoarece sunt inextricabil legate de proceduri penale care au fost inițiate împotriva persoanei respective înainte ca aceasta să îplinească vârsta de 18 de ani.
- (13) Statele membre ar trebui să determine vârsta copilului pe baza declarațiilor acestuia, a verificării evidențelor stării civile, a cercetării documentelor, a altor probe și, în cazul în care astfel de probe nu sunt disponibile sau sunt neconcludente, pe baza unei examinări medicale. Examinarea medicală ar trebui să fie efectuată în ultimă instanță și cu respectarea strictă a drepturilor copilului, a integrității sale fizice și a demnității sale umane. Atunci când persistă îndoieli cu privire la vârsta unei persoane, în sensul prezentei directive se prezumă că persoana respectivă este un copil.

⁽¹⁾ JO C 115, 4.5.2010, p. 1.

⁽²⁾ [Directiva 2010/64/UE](#) a Parlamentului European și a Consiliului din 20 octombrie 2010 privind dreptul la interpretare și traducere în cadrul procedurilor penale (JO L 280, 26.10.2010, p. 1).

⁽³⁾ [Directiva 2012/13/UE](#) a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale (JO L 142, 1.6.2012, p. 1).

- (⁴) [Directiva 2013/48/UE](#) a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate (JO L 294, 6.11.2013, p. 1).
- (⁵) [Directiva \(UE\) 2016/343](#) a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale (JO L 65, 11.3.2016, p. 1).
- (⁶) Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre (JO L 190, 18.7.2002, p. 1).
- (14) Prezenta directivă nu ar trebui să se aplice în ceea ce privește anumite infracțiuni minore. Cu toate acestea, prezenta directivă ar trebui să se aplice în cazul în care un copil care este persoană suspectată sau acuzată este privat de libertate.
- (15) În unele state membre, o altă autoritate decât o instanță competentă în materie penală este competentă să aplice sancțiuni, altele decât privarea de libertate, în cazul infracțiunilor relativ minore. Acestea pot fi, de exemplu, încălcări minore ale normelor rutiere care sunt săvârșite la scară largă și care pot fi constatate în urma unui control rutier. În astfel de situații, nu ar fi rezonabil să li se impună autorităților competente să asigure toate drepturile în temeiul prezentei directive. Prin urmare, atunci când dreptul unui stat membru prevede aplicarea unei sancțiuni pentru infracțiuni minore de către o astfel de autoritate și există fie dreptul de a introduce o cale de atac, fie posibilitatea ca respectiva cauză să fie înaintată unei instanțe cu competențe în materie penală, prezenta directivă ar trebui să se aplice numai în cazul procedurilor desfășurate în fața respectivei instanțe ca urmare a exercitării unei astfel de căi de atac sau a înaintării cauzei în instanță.
- (16) În unele state membre, anumite infracțiuni minore, în special încălcări minore ale normelor rutiere, infracțiunile minore legate de reglementările locale generale și infracțiunile minore contra ordinii publice sunt considerate infracțiuni. În astfel de situații, nu ar fi rezonabil să li se impună autorităților competente să asigure toate drepturile în temeiul prezentei directive. În cazul în care dreptul unui stat membru prevede că privarea de libertate nu este o pedeapsă ce poate fi aplicată pentru infracțiuni minore, prezenta directivă ar trebui să se aplice, prin urmare, numai procedurilor desfășurate în fața unei instanțe competente în materie penală.
- (17) Prezenta directivă ar trebui să se aplice numai în cadrul procedurilor penale. Aceasta nu ar trebui să se aplice altor tipuri de proceduri, în special procedurilor concepute special pentru copii și care pot conduce la măsuri de protecție, corective sau educative.
- (18) Prezenta directivă ar trebui să fie pusă în aplicare ținând seama de dispozițiile Directivelor 2012/13/UE și 2013/48/UE. Prezenta directivă prevede noi garanții complementare cu privire la informațiile care trebuie să fie furnizate copiilor și titularului răspunderii părintești, pentru a se lua în considerare nevoile și vulnerabilitățile specifice ale copiilor.
- (19) Copiii ar trebui să primească informații cu privire la aspectele generale ale desfășurării procedurii. În acest scop, ar trebui să se ofere copiilor în special o scurtă explicație cu privire la următoarele etape ale procedurii, în măsura în care acest lucru este posibil ținând seama de interesul procedurii penale, precum și cu privire la rolul autorităților implicate. Informațiile oferite ar trebui să fie în funcție de circumstanțele cauzei.
- (20) Copiii ar trebui să primească informații cu privire la dreptul la o examinare medicală într-un stadiu incipient adecvat al procedurilor și cel târziu în momentul privării de libertate, în cazul în care o astfel de măsură este luată față de copil.
- (21) În cazul în care un copil este privat de libertate, nota privind drepturile furnizată copilului în temeiul [Directivei 2012/13/UE](#) ar trebui să includă informații clare privind drepturile copilului conferite în temeiul prezentei directive.
- (22) Statele membre ar trebui, de asemenea, să informeze titularul răspunderii părintești, verbal, în scris sau în ambele modalități, cu privire la drepturile procedurale aplicabile. Informațiile respective ar trebui să fie

furnizate cât mai curând și în mod suficient de detaliat pentru a garanta caracterul echitabil al procedurilor și exercitarea efectivă a drepturilor copilului.

- (23) În anumite circumstanțe, care pot să se refere, de asemenea, la doar una dintre persoanele titulare ale răspunderii părintești, informațiile ar trebui furnizate unui alt adult corespunzător, desemnat de copil și acceptat în această calitate de autoritatea competentă. Una dintre aceste circumstanțe ar putea fi aceea în care există împrejurări obiective și factuale care indică sau dau naștere unor suspiciuni că furnizarea de informații titularului răspunderii părintești ar putea periclita în mod substanțial procedurile penale, în special atunci când probele ar putea fi distruse sau deteriorate, s-ar putea interveni asupra martorilor sau titularul răspunderii părintești ar fi putut fi implicat în presupusa activitate infracțională împreună cu copilul.
- (24) Atunci când circumstanțele care au determinat autoritățile competente să furnizeze informații unui adult corespunzător, altul decât titularul răspunderii părintești, au încetat să mai existe, orice informație pe care copilul o primește în conformitate cu prezenta directivă și care rămâne relevantă în cursul procedurilor ar trebui furnizată titularului răspunderii părintești. Această cerință nu ar trebui să prelungească în mod inutil procedurile penale.
- (25) Copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate au dreptul de a avea acces la un avocat, în conformitate cu [Directiva 2013/48/UE](#). Întrucât sunt vulnerabili și nu au întotdeauna capacitatea de a înțelege pe deplin și de a urmări procedurile penale, copiii ar trebui să fie asistați de un avocat în situațiile prevăzute în prezenta directivă. În aceste situații, statele membre ar trebui să ia măsurile necesare pentru ca copilul să fie asistat de un avocat, atunci când copilul sau titularul răspunderii părintești nu a luat măsuri în acest sens. Statele membre ar trebui să ofere asistență judiciară, dacă acest lucru este necesar, pentru a se asigura că copilul este efectiv asistat de un avocat.
- (26) Asistența din partea unui avocat în temeiul prezentei directive se bazează pe dreptul copilului de a avea acces la un avocat în temeiul [Directivei 2013/48/UE](#). Prin urmare, în cazul în care aplicarea unei dispoziții din [Directiva 2013/48/UE](#) ar face imposibilă asistarea copilului de către un avocat în temeiul prezentei directive, dispoziția respectivă nu ar trebui să se aplice dreptului copiilor de a avea acces la un avocat în temeiul [Directivei 2013/48/UE](#). Pe de altă parte, derogările și excepțiile în ceea ce privește asistența din partea unui avocat prevăzute în prezenta directivă nu ar trebui să afecteze dreptul de a avea acces la un avocat în conformitate cu [Directiva 2013/48/UE](#) și nici dreptul la asistență judiciară în conformitate cu carta și cu CEDO, precum și cu dreptul național și alte dispoziții de drept al Uniunii.
- (27) Dispozițiile prevăzute de prezenta directivă cu privire la asistența din partea unui avocat ar trebui să se aplice fără întârzieri nejustificate după ce copiii au fost informați cu privire la faptul că sunt persoane suspectate sau acuzate. În sensul prezentei directive, asistența din partea unui avocat înseamnă asistență juridică și reprezentare din partea unui avocat în cursul procedurilor penale. În cazul în care prezenta directivă prevede asistența din partea unui avocat în cursul interogării, ar trebui să fie prezent un avocat. Fără a aduce atingere dreptului copilului de a avea acces la un avocat în temeiul [Directivei 2013/48/UE](#), asistența din partea unui avocat nu impune prezența unui avocat la fiecare act de anchetă sau de strângere a probelor.
- (28) Cu condiția ca acest lucru să fie în conformitate cu dreptul la un proces echitabil, obligația statelor membre de a furniza copiilor care sunt persoane suspectate sau acuzate asistență din partea unui avocat în conformitate cu prezenta directivă nu include următoarele: identificarea copilului; stabilirea pertinentei începerii anchetei; verificarea deținerii de arme sau alte aspecte similare legate de siguranță; desfășurarea de acte de anchetă sau de strângere de probe, diferite de cele menționate în mod explicit în prezenta directivă, cum ar fi percheziții corporale, examinări fizice, teste de sânge, teste de alcoolemie sau alte teste similare, sau fotografierea ori luarea amprentelor digitale; sau aducerea copilului în fața unei autorități competente sau predarea copilului către titularul răspunderii părintești sau către un alt adult corespunzător, în conformitate cu dreptul intern.
- (29) Atunci când un copil care nu a fost inițial o persoană suspectată sau acuzată, cum ar fi un martor, devine o persoană suspectată sau acuzată, copilul respectiv are dreptul de a nu se autoincrimina și dreptul de a păstra tăcerea, în conformitate cu dreptul Uniunii și CEDO, astfel cum sunt interpretate de Curtea de Justiție a Uniunii Europene (Curtea de Justiție) și de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. În

consecință, prezenta directivă se referă în mod explicit la situația concretă în care un copil devine o persoană suspectată sau acuzată în cursul interogării de către poliție sau de către o altă autoritate de aplicare a legii în contextul procedurilor penale. Atunci când, pe parcursul interogării, un copil care nu este o persoană suspectată sau acuzată devine la rândul său persoană suspectată sau acuzată, interogarea ar trebui suspendată până când acestuia din urmă i se aduce la cunoștință că este o persoană suspectată sau acuzată și este asistat de un avocat în conformitate cu prezenta directivă.

- (30) Cu condiția respectării dreptului la un proces echitabil, statele membre ar trebui să poată deroga de la obligația de a oferi asistență din partea unui avocat atunci când aceasta nu este proporțională ținând seama de circumstanțele cauzei, fiind de la sine înțeles că interesul superior al copilului ar trebui să fie considerat primordial. În orice caz, copiii ar trebui asistați de un avocat atunci când sunt aduși în fața unei instanțe judecătorești competente sau a unui judecător în vederea hotărârii cu privire la detenția acestora, în orice etapă a procedurilor din domeniul de aplicare al prezentei directive, precum și în timpul detenției. În plus, privarea de libertate nu ar trebui aplicată ca pedeapsă decât dacă copilul a fost asistat de un avocat în așa fel încât să-i permită o exercitare efectivă a dreptului la apărare și, în orice caz, în timpul ședințelor de judecată în fața instanței. Statele membre ar trebui să poată lua măsuri practice în acest sens.
- (31) Statele membre ar trebui să poată să deroge temporar de la obligația de a furniza asistență din partea unui avocat în etapa care precedă procesul pentru motive imperioase, și anume în cazul în care există o necesitate urgentă de a preveni o serie de consecințe negative grave pentru viața, libertatea sau integritatea fizică a unei persoane sau în cazul în care acțiunea imediată a autorităților de anchetă este imperativă pentru a împiedica o periclitate considerabilă a procedurilor penale în legătură cu o infracțiune gravă, inter alia, în vederea obținerii unor informații privind coautorii presupuși ai unei infracțiuni grave sau pentru a evita pierderea unor probe importante privind o infracțiune gravă. Pe durata unei derogări temporare pentru unul dintre aceste motive imperioase, autoritățile competente ar trebui să poată interoga copiii în absența avocatului, cu condiția ca aceștia să fi fost informați cu privire la dreptul lor de a păstra tăcerea și să-și poată exercita dreptul respectiv, iar respectiva interogare să nu aducă atingere dreptului la apărare, inclusiv dreptului de a nu se autoincrimina. Interogarea ar trebui să poată avea loc, în măsura în care este necesar, numai în scopul obținerii informațiilor esențiale pentru a preveni consecințe negative grave pentru viața, libertatea sau integritatea fizică a unei persoane sau pentru a împiedica o periclitate considerabilă a procedurilor penale. Orice recurgere abuzivă la această derogare temporară ar aduce atingere, în principiu, dreptului la apărare în mod iremediabil.
- (32) Statele membre ar trebui să precizeze în mod clar în dreptul intern motivele și criteriile pentru o astfel de derogare temporară și ar trebui să facă uz în mod restrictiv de aceasta. Orice derogare temporară ar trebui să fie proporțională, strict limitată în timp, ar trebui să nu se bazeze exclusiv pe tipul sau gravitatea presupusei infracțiuni și nu ar trebui să aducă atingere caracterului echitabil general al procedurilor. Statele membre ar trebui să asigure faptul că, atunci când o autoritate competentă, care nu este un judecător sau o instanță, a autorizat o derogare temporară în temeiul prezentei directive, decizia de autorizare a derogării temporare poate fi evaluată de o instanță, cel puțin în cursul etapei de judecată.
- (33) Confidențialitatea comunicării dintre copii și avocatul lor este esențială pentru asigurarea exercitării efective a dreptului la apărare și este o parte esențială a dreptului la un proces echitabil. Prin urmare, statele membre ar trebui să respecte confidențialitatea întrevederilor și a altor forme de comunicare dintre avocat și copil, în contextul asistării de către un avocat prevăzute în prezenta directivă, fără derogare. Prezenta directivă nu aduce atingere procedurilor prevăzute pentru situația în care există circumstanțe obiective și factuale care dau naștere unor suspiciuni că avocatul este implicat într-o infracțiune alături de copil. Orice activitate infracțională a unui avocat nu ar trebui să fie considerată asistență legitimă acordată copiilor în cadrul prezentei directive. Obligația de a respecta confidențialitatea implică nu numai faptul că statele membre ar trebui să nu interfereze și să nu acceadă la această comunicare, ci și faptul că, atunci când copiii sunt privați de libertate sau se găsesc într-un loc aflat sub controlul statului, statele membre ar trebui să asigure că modalitățile de comunicare susțin și protejează această confidențialitate. Aceasta nu aduce atingere mecanismelor existente în centrele de detenție, menite să împiedice trimiterea de colete ilicite către deținuți, cum ar fi verificarea corespondenței, cu condiția ca astfel de mecanisme să nu permită autorităților competente să citească corespondența dintre copii și avocatul lor. Prezenta directivă nu aduce atingere nici procedurilor din dreptul intern conform cărora transmiterea corespondenței poate fi

respinsă dacă expeditorul nu este de acord ca corespondența să fie în prealabil trimisă unei instanțe competente.

- (34) Prezenta directivă nu aduce atingere încălcărilor confidențialității ocazionate de o operație de supraveghere legală de către autoritățile competente. De asemenea, prezenta directivă nu aduce atingere activităților desfășurate, de exemplu, de către serviciile de informații naționale cu scopul de a proteja securitatea națională în conformitate cu articolul 4 alineatul (2) din Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE) sau care intră sub incidența articolului 72 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), care prevede că partea a treia titlul V din TFUE privind spațiul de libertate, securitate și justiție nu aduce atingere exercitării responsabilităților care revin statelor membre pentru menținerea ordinii publice și pentru apărarea securității interne.
- (35) Copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale ar trebui să aibă dreptul la o evaluare individuală care să identifice nevoile lor specifice de protecție, educație, formare și integrare socială, să determine dacă și în ce măsură ar avea nevoie de măsuri speciale pe parcursul procedurilor penale, precum și să stabilească nivelul lor de răspundere penală și dacă o anumită pedeapsă sau măsură educativă este adecvată în cazul lor.
- (36) Evaluarea individuală ar trebui să ia în considerare în special personalitatea și gradul de maturitate ale copilului, mediul său economic, social și familial, inclusiv locul în care trăiește, precum și orice alte vulnerabilități specifice, cum ar fi dificultățile de învățare sau de comunicare.
- (37) Amploarea și nivelul de detaliere al unei evaluări individuale ar trebui să poată fi adaptate în funcție de circumstanțele cauzei, ținând seama de gravitatea presupusei infracțiuni și de măsurile care ar putea fi luate în cazul în care copilul este găsit vinovat de infracțiunea respectivă. Ar putea fi utilizată o evaluare individuală realizată recent cu privire la același copil, dacă este actualizată.
- (38) Autoritățile competente ar trebui să țină seama de informațiile rezultate dintr-o evaluare individuală atunci când stabilesc dacă urmează să fie luată o anumită măsură privind copilul, cum ar fi furnizarea de asistență practică; atunci când evaluează oportunitatea și eficacitatea eventualelor măsuri preventive în ceea ce privește copilul, precum deciziile privind arestul preventiv sau măsurile alternative; precum și, luând în considerare caracteristicile individuale și situația copilului, atunci când iau o decizie sau întreprind o acțiune în contextul procedurilor penale, inclusiv în cazul pronunțării unei hotărâri de condamnare. Atunci când nu este disponibilă încă nicio evaluare individuală, aceasta nu ar trebui să împiedice autoritățile competente să ia astfel de măsuri sau decizii, cu condiția respectării cerințelor prezentei directive, inclusiv realizarea unei evaluări individuale într-un stadiu adecvat cât mai incipient al procedurii. Pertinența și eficacitatea măsurilor sau deciziilor luate anterior efectuării evaluării individuale ar putea fi reanalizate după ce se realizează evaluarea individuală.
- (39) Evaluarea individuală ar trebui să aibă loc într-un stadiu cât mai incipient al procedurii, la momentul adecvat și în timp util, astfel încât informațiile care decurg din evaluarea individuală să poată fi luate în considerare de către procuror, judecător sau alte autorități competente înainte de prezentarea actului de trimitere în judecată în instanță. Cu toate acestea, ar trebui să fie posibilă prezentarea unui act de trimitere în judecată în absența unei evaluări individuale, cu condiția ca acest lucru să fie în interesul superior al copilului. Aceasta ar putea fi situația, de exemplu, atunci când copilul se află în arest preventiv și așteptarea evaluării individuale ar risca să prelungească inutil o astfel de detenție.
- (40) Statele membre ar trebui să poată deroga de la obligația de a efectua o evaluare individuală dacă o astfel de derogare este justificată de circumstanțele cauzei, ținând cont, printre altele, de gravitatea presupusei infracțiuni și de măsurile care ar putea fi luate în cazul în care copilul este găsit vinovat de infracțiunea respectivă, și cu condiția ca derogarea să fie compatibilă cu interesul superior al copilului. În acest context, ar trebui să se țină seama de toate elementele relevante, inclusiv posibilitatea existenței unei evaluări individuale recente a copilului în contextul unor proceduri penale sau dacă cauza poate fi soluționată fără o trimitere în judecată.
- (41) Obligația de diligență față de copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate este un element fundamental al unei administrări echitabile a justiției, în special în cazul în care copiii sunt privați de

libertate, fiind astfel într-o poziție vulnerabilă deosebită. Pentru a asigura integritatea personală a unui copil care este privat de libertate, copilul ar trebui să aibă dreptul la o examinare medicală. Examinarea medicală ar trebui să fie efectuată de către un medic sau alt profesionist calificat, fie la inițiativa autorităților competente, în special în cazul în care există indicii medicale specifice care să justifice o astfel de examinare, fie ca urmare a unei cereri din partea copilului, a titularului răspunderii părintești sau a avocatului copilului. Statele membre ar trebui să prevadă modalități practice privind examinările medicale care urmează să fie efectuate în conformitate cu prezenta directivă, precum și în ceea ce privește accesul copiilor la aceste examinări. Aceste modalități practice ar putea, printre altele, să soluționeze situațiile în care se efectuează două sau mai multe cereri de examinări medicale cu privire la același copil într-o perioadă scurtă de timp.

- (42) Copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în procedurile penale nu sunt întotdeauna în măsură să înțeleagă conținutul interogărilor la care sunt supuși. Pentru a asigura un nivel suficient de protecție a acestor copii, interogarea de către poliție sau alte autorități de aplicare a legii ar trebui să fie înregistrată audio-video atunci când acest lucru este proporțional, ținând seama, printre altele, de faptul că avocatul este sau nu prezent și că copilul este privat sau nu de libertate, fiind de la sine înțeles că interesul superior al copilului ar trebui să fie întotdeauna considerat primordial. Prezenta directivă nu impune statelor membre să realizeze înregistrări audiovideo ale interogărilor copiilor efectuate de un judecător sau de o instanță.
- (43) În cazul în care o înregistrare audio-video urmează să fie efectuată în conformitate cu prezenta directivă, dar, din cauza unei probleme tehnice, acest lucru este imposibil, poliția sau alte autorități de aplicare a legii ar trebui să poată interoga copilul fără o înregistrare audio-video, cu condiția să se fi depus eforturi rezonabile pentru a soluționa problema tehnică respectivă, ca amânarea interogării să fie inadecvată și ca acest lucru să fie compatibil cu interesul superior al copilului.
- (44) Indiferent dacă este înregistrată pe suport audio-video sau nu, interogarea ar trebui în toate situațiile efectuată într-un mod care să țină seama de vârsta și de nivelul de maturitate ale copiilor respectivi.
- (45) Copiii se află într-o situație deosebit de vulnerabilă atunci când sunt privați de libertate. Din acest motiv, ar trebui să se depună eforturi deosebite pentru a se evita privarea de libertate și, în special, detenția copiilor în orice stadiu al procedurilor înainte ca o instanță să stabilească în mod definitiv dacă copilul respectiv a comis o infracțiune, având în vedere riscurile posibile pentru dezvoltarea lor fizică, mentală și socială, precum și datorită faptului că privarea de libertate ar putea crea dificultăți în ceea ce privește reintegrarea lor în societate. Statele membre ar putea lua măsuri practice, cum ar fi orientări sau instrucțiuni pentru ofițerii de poliție, privind aplicarea acestei cerințe în cazurile deținute în custodia poliției. În orice caz, această cerință nu aduce atingere posibilității ca ofițerii de poliție sau alte autorități de aplicare a legii să rețină un copil în situațiile în care acest lucru pare necesar potrivit unor probe prima facie, de exemplu prinderea în flagrant delict sau imediat după săvârșirea unei infracțiuni.
- (46) Autoritățile competente ar trebui să ia în considerare întotdeauna măsuri alternative la detenție (măsuri alternative) și ar trebui să recurgă la astfel de măsuri atunci când este posibil. Astfel de măsuri alternative ar putea include interdicția ca respectivul copil să se afle în anumite locuri, obligația de a locui într-un anumit loc, restricții privind contactul cu anumite persoane, obligația de a informa autoritățile competente, participarea la programe educative sau, cu condiția ca respectivul copil să fie de acord, participarea la un program terapeutic sau de dezintoxicare.
- (47) Detenția copiilor ar trebui să facă obiectul unei reexaminări periodice de către o instanță judecătorească, care poate fi reprezentată și de un singur judecător. Reexaminarea periodică ar trebui să poată fi efectuată ex officio de către instanță, sau la cererea copilului, a avocatului acestuia sau la cererea unei autorități judiciare care nu este o instanță, în special a unui procuror. Statele membre ar trebui să prevadă modalități practice în acest sens, inclusiv în ceea ce privește situația în care o reexaminare periodică a fost realizată deja ex officio de către instanță și copilul sau avocatul acestuia solicită efectuarea unei alte reexaminări.
- (48) În cazul în care sunt deținuți, copiii ar trebui să beneficieze de măsuri speciale de protecție. În special, copiii ar trebui să fie ținuți separat de adulți, cu excepția cazului în care se consideră că este în interesul

superior al copilului să nu se procedeze astfel, în conformitate cu articolul 37 litera (c) din Convenția ONU cu privire la drepturile copilului. Atunci când un copil aflat în detenție împlinește vârsta de 18 ani, ar trebui să existe posibilitatea ca acesta să rămână în detenție separată atunci când acest lucru se justifică pe baza circumstanțelor specifice ale persoanei în cauză. O atenție deosebită ar trebui acordată modului în care sunt tratați copiii aflați în detenție, având în vedere vulnerabilitatea lor inerentă. Copiii ar trebui să aibă acces la structuri de educație, în conformitate cu necesitățile acestora.

- (49) Statele membre ar trebui, de asemenea, să se asigure că copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate și care se află în custodia poliției sunt ținuti separat de adulți, cu excepția cazului în care se consideră că este în interesul superior al copilului să nu se procedeze astfel sau în care, în circumstanțe excepționale, nu este posibil din punct de vedere practic, cu condiția ca copiii să fie ținuti împreună cu adulții într-un mod compatibil cu interesul superior al copilului. De exemplu, în zone puțin populate, copiii ar trebui să poată fi, în mod excepțional, ținuti în custodia poliției împreună cu adulții, cu excepția cazului în care acest lucru este contrar interesului superior al copilului. În astfel de situații, se impune o vigilență specială din partea autorităților competente în vederea protecției integrității fizice și a bunăstării copilului.
- (50) Copiii ar trebui să poată fi ținuti în detenție împreună cu tinerii adulți, cu excepția cazului în care acest lucru contravine interesului superior al copilului. Statele membre ar trebui să stabilească persoanele care sunt considerate tineri adulți în conformitate cu dreptul și procedurile lor interne. Statele membre sunt încurajate să prevadă că persoanele cu vârsta peste 24 de ani nu sunt considerate tineri adulți.
- (51) În cazul copiilor aflați în detenție, statele membre ar trebui să ia măsurile adecvate, stabilite în prezenta directivă. Aceste măsuri ar trebui să asigure, printre altele, exercitarea efectivă și regulată a dreptului la viață de familie. Copiii ar trebui să aibă dreptul de a păstra în mod regulat contactul cu părinții, familia și prietenii, prin vizite și corespondență, cu excepția cazului în care sunt necesare restricții excepționale în interesul superior al copilului sau în interesul justiției.
- (52) Statele membre ar trebui, de asemenea, să ia măsurile adecvate pentru a asigura respectarea libertății de religie sau a convingerilor copilului. În această privință, statele membre ar trebui, în special, să evite să intervină asupra religiei sau a convingerilor copilului. Cu toate acestea, statele membre nu au obligația de a lua măsuri active pentru a asista copilul în practicarea acestora.
- (53) Dacă este cazul, statele membre ar trebui să ia măsuri adecvate și în alte situații de privare de libertate. Măsurile luate ar trebui să fie proporționale și corespunzătoare în raport cu tipul de privare de libertate, cum ar fi custodia poliției sau detenția, precum și în raport cu durata acestora.
- (54) Specialiștii care intră în contact direct cu copiii ar trebui să țină seama de nevoile specifice ale copiilor din diferite categorii de vârstă și ar trebui să se asigure că procedurile sunt adaptate pentru aceștia. În acest scop, specialiștii ar trebui să fie formați în mod specific pentru a interacționa cu copiii.
- (55) Copiii ar trebui să primească un tratament adecvat vârstei, gradului lor de maturitate și nivelului lor de înțelegere, ținând seama de eventualele lor nevoi speciale, inclusiv orice dificultăți de comunicare pe care ar putea să le aibă.
- (56) Ținând seama de diferențele dintre tradițiile juridice și sistemele de drept ale statelor membre, ar trebui protejată în mod optim viața privată a copiilor pe parcursul procedurilor penale, printre altele pentru a le facilita reintegrarea în societate. Statele membre ar trebui să prevadă ca în mod uzual ședințele de judecată care privesc copii să nu fie publice sau să permită instanțelor judecătorești sau judecătorilor să decidă desfășurarea acestor ședințe în absența publicului. Aceasta nu aduce atingere pronunțării publice a hotărârilor judecătorești în conformitate cu articolul 6 din CEDO.
- (57) Copiii ar trebui să aibă dreptul de a fi însoțiți de titularul răspunderii părintești în cursul ședințelor de judecată în care sunt implicați. În cazul în care mai mult de o persoană este titulară a răspunderii părintești pentru același copil, copilul ar trebui să aibă dreptul de a fi însoțit de toate aceste persoane, cu excepția cazului în care acest lucru nu este posibil în practică, în ciuda depunerii unor eforturi rezonabile de către autoritățile competente. Statele membre ar trebui să prevadă modalitățile practice de exercitare de către copii a dreptului de a fi însoțit de titularul răspunderii părintești pe parcursul ședințelor de

judecată în care sunt implicați, precum și dispoziții privind condițiile în care o persoană însoțitoare poate fi exclusă temporar de la ședințele de judecată. Aceste măsuri ar putea, printre altele, prevedea situația în care titularul răspunderii părintești se află în imposibilitatea temporară de a însoți copilul sau în care titularul răspunderii părintești nu dorește să facă uz de posibilitatea de a însoți copilul, cu condiția să se țină seama de interesul superior al copilului.

- (58) În anumite circumstanțe, care pot să se refere, de asemenea, doar la unul dintre titularii răspunderii părintești, copilul ar trebui să aibă dreptul de a fi însoțit pe parcursul ședințelor de judecată de un alt adult corespunzător decât titularul răspunderii părintești. Una dintre aceste circumstanțe este cazul în care însoțirea copilului de către titularul răspunderii părintești ar putea periclita în mod substanțial procedurile penale, în special atunci când anumite circumstanțe obiective și factuale indică sau dau naștere unor suspiciuni ca probele să fie distruse sau deteriorate, s-ar putea interveni asupra martorilor sau titularul răspunderii părintești ar putea fi implicat în presupusa activitate infracțională împreună cu copilul.
- (59) În conformitate cu prezenta directivă, copiii ar trebui să aibă dreptul de a fi însoțiți de titularul răspunderii părintești și în alte etape ale procedurii în care sunt prezenți, de exemplu în cursul interogărilor efectuate de poliție.
- (60) Dreptul persoanei acuzate de a se prezenta la proces în persoană se întemeiază pe dreptul la un proces echitabil prevăzut la articolul 47 din cartă și la articolul 6 din CEDO, astfel cum a fost interpretat de Curtea de Justiție și de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Statele membre ar trebui să ia măsuri corespunzătoare pentru a încuraja prezența copiilor la proces, inclusiv prin citarea lor personală și transmiterea unei copii a citației titularului răspunderii părintești sau, atunci când acest lucru ar fi contrar interesului superior al copilului, unui alt adult corespunzător. Statele membre ar trebui să prevadă modalități practice privind prezența unui copil la proces. Aceste modalități ar putea include dispoziții referitoare la condițiile în care un copil poate fi exclus temporar de la participarea la proces.
- (61) Anumite drepturi prevăzute de prezenta directivă ar trebui să se aplice copiilor care sunt persoane căutate din momentul în care aceștia sunt arestați în statul membru de executare.
- (62) Procedurile privind mandatul european de arestare sunt esențiale pentru cooperarea dintre statele membre în materie penală. Respectarea termenelor prevăzute de Decizia-cadru 2002/584/JAI este un element esențial al acestei cooperări. Prin urmare, în timp ce copiii care sunt persoane căutate ar trebui să fie în măsură să își exercite pe deplin drepturile în temeiul prezentei directive în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare, respectivele termene ar trebui respectate.
- (63) Statele membre ar trebui să ia măsurile corespunzătoare pentru a se asigura că judecătorii și procurorii care instrumentează procedurile penale în care sunt implicați copii au competențe specifice în acest domeniu sau au un acces efectiv la cursuri de formare specifice, îndeosebi cu privire la drepturile copiilor, tehnicile de interogare adecvate, psihologia copiilor și comunicarea într-un limbaj adaptat copiilor. De asemenea, statele membre ar trebui să ia măsurile corespunzătoare pentru a promova organizarea acestor formări specifice pentru avocații care se ocupă de procedurile penale în care sunt implicați copii.
- (64) Pentru a monitoriza și a evalua eficacitatea prezentei directive, se impune culegerea de date relevante, din cele disponibile, cu privire la punerea în aplicare a drepturilor prevăzute de prezenta directivă. Aceste date includ date înregistrate de autoritățile judiciare și de autoritățile de aplicare a legii și, în măsura în care este posibil, datele administrative compilate de serviciile de asistență medicală și de serviciile sociale cu privire la drepturile prevăzute în prezenta directivă, în special în ceea ce privește numărul copiilor cărora li s-a oferit asistență din partea unui avocat, numărul de evaluări individuale efectuate, numărul de interogări înregistrate audio-video și numărul copiilor privați de libertate.
- (65) Statele membre ar trebui să respecte și să garanteze drepturile prevăzute în prezenta directivă, fără niciun fel de discriminare bazată pe motive precum rasa, culoarea, sexul, orientarea sexuală, limba, religia, opiniile politice sau de orice altă natură, naționalitatea, originea etnică sau socială, averea, un handicap sau nașterea.

- (66) Prezenta directivă susține drepturile și principiile fundamentale recunoscute de cartă și de CEDO, inclusiv interzicerea torturii și a tratamentelor inumane sau degradante, dreptul la libertate și la siguranță, respectarea vieții private și de familie, dreptul la integritate al persoanei, drepturile copilului, integrarea persoanelor cu handicap, dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil, prezumția de nevinovăție și dreptul la apărare. Prezenta directivă ar trebui să fie pusă în aplicare în conformitate cu drepturile și principiile respective.
- (67) Prezenta directivă stabilește norme minime. Statele membre ar trebui să poată extinde drepturile prevăzute de prezenta directivă pentru a asigura un nivel mai ridicat de protecție. Nivelul mai ridicat de protecție nu ar trebui să constituie un obstacol în calea recunoașterii reciproce a deciziilor judiciare pe care normele minime respective sunt destinate să o faciliteze. Nivelul de protecție prevăzut de statele membre nu ar trebui să fie inferior standardelor prevăzute de cartă sau de CEDO, astfel cum au fost interpretate de Curtea de Justiție și de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.
- (68) Deoarece obiectivele prezentei directive, și anume stabilirea unor standarde comune minime cu privire la garanțiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale, nu pot fi realizate în mod satisfăcător de către statele membre, dar, având în vedere amploarea sau efectele acțiunii, acestea pot fi realizate mai bine la nivelul Uniunii, aceasta poate adopta măsuri în conformitate cu principiul subsidiarității, astfel cum este definit la articolul 5 din TUE. În conformitate cu principiul proporționalității, astfel cum este definit la articolul menționat, prezenta directivă nu depășește ceea ce este necesar pentru realizarea obiectivelor menționate.
- (69) În conformitate cu articolele 1 și 2 din Protocolul nr. 21 privind poziția Regatului Unit și a Irlandei cu privire la spațiul de libertate, securitate și justiție, anexat la TUE și la TFUE, și fără a aduce atingere articolului 4 din protocolul respectiv, aceste state membre nu participă la adoptarea prezentei directive, nu au obligații în temeiul acesteia și aceasta nu li se aplică.
- (70) În conformitate cu articolele 1 și 2 din Protocolul nr. 22 privind poziția Danemarcei, anexat la TUE și la TFUE, Danemarca nu participă la adoptarea prezentei directive, nu are obligații în temeiul acesteia și aceasta nu li se aplică.
- (71) În conformitate cu Declarația politică comună a statelor membre și a Comisiei din 28 septembrie 2011 privind documentele explicative ⁽¹⁾, statele membre s-au angajat să însoțească, în cazurile justificate, notificarea măsurilor lor de transpunere, cu unul sau mai multe documente care să explice relația dintre componentele unei directive și părțile corespunzătoare din instrumentele naționale de transpunere. În ceea ce privește prezenta directivă, legiuitorul consideră justificată transmiterea unor astfel de documente,

⁽¹⁾ JO C 369, 17.12.2011, p. 14.

ADOPTĂ PREZENTA DIRECTIVĂ:

Articolul 1

Obiect

Prezenta directivă stabilește norme minime comune privind anumite drepturi ale copiilor care:

- (a) sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale; sau
- (b) fac obiectul procedurilor privind mandatul european de arestare în temeiul Deciziei-cadru 2002/584/JAI (persoane căutate).

Articolul 2

Domeniu de aplicare

(1) Prezenta directivă se aplică copiilor care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale. Prezenta directivă se aplică până în momentul stabilirii definitive a faptului că persoana suspectată sau acuzată a săvârșit o infracțiune, inclusiv, dacă este cazul, până în momentul pronunțării unei hotărâri de condamnare și al soluționării oricărei căi de atac.

(2) Prezenta directivă se aplică copiilor care sunt persoane căutate, din momentul arestării acestora în statul membru de executare, în conformitate cu articolul 17.

(3) Cu excepția articolului 5, a articolului 8 alineatul (3) litera (b) și a articolului 15, în măsura în care dispozițiile respective se referă la un titular al răspunderii părintești, prezenta directivă sau anumite dispoziții ale acesteia se aplică persoanelor menționate la alineatele (1) și (2) din prezentul articol în situația în care acestea erau copii în momentul când au început să facă obiectul procedurilor, dar care ulterior au împlinit vârsta de 18 ani, și aplicarea prezentei directive sau a anumitor dispoziții ale acesteia este adecvată ținând seama de toate circumstanțele cauzei, inclusiv gradul de maturitate și gradul de vulnerabilitate ale persoanei vizate. Statele membre pot decide să nu mai aplice prezenta directivă persoanei vizate când aceasta a împlinit vârsta de 21 de ani.

(4) Prezenta directivă se aplică copiilor care nu erau inițial persoane suspectate sau acuzate, dar care devin persoane suspectate sau acuzate în cursul interogărilor efectuate de către poliție sau de o altă autoritate de aplicare a legii.

(5) Prezenta directivă nu aduce atingere normelor naționale de stabilire a vârstei pentru răspunderea penală.

(6) Fără a aduce atingere dreptului la un proces echitabil, în ceea ce privește infracțiunile minore:

(a) atunci când dreptul unui stat membru prevede aplicarea unei sancțiuni de către o altă autoritate decât o instanță competentă în materie penală și aplicarea respectivei sancțiuni poate fi atacată în fața unei astfel de instanțe sau deferită unei astfel de instanțe; sau

(b) atunci când privarea de libertate nu poate fi impusă ca pedeapsă,

prezenta directivă se aplică numai procedurilor desfășurate la o instanță competentă în materie penală.

În orice caz, prezenta directivă se aplică pe deplin atunci când copilul este privat de libertate, indiferent de etapa procedurilor penale.

Articolul 3

Definiții

În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

1. „copil” înseamnă o persoană care nu a împlinit vârsta de 18 ani;
2. „titular al răspunderii părintești” înseamnă orice persoană care are răspunderea părintească față de un copil;
3. „răspundere părintească” înseamnă ansamblul drepturilor și obligațiilor referitoare la persoana sau bunurile unui copil, conferite unei persoane fizice sau unei persoane juridice în temeiul unei hotărâri judecătorești, al legii sau printr-un acord care produce efecte juridice, inclusiv dreptul de încredințare și dreptul de vizită.

În ceea ce privește punctul 1 de la primul paragraf, în cazul în care nu este clar dacă o persoană a împlinit vârsta de 18 ani, se prezumă că persoana respectivă este copil.

Articolul 4

Dreptul la informare

(1) Statele membre se asigură că atunci când copiii sunt informați cu privire la faptul că sunt persoane suspectate sau acuzate în proceduri penale, aceștia sunt informați cu promptitudine cu privire la drepturile lor în conformitate cu [Directiva 2012/13/UE](#) și cu privire la aspectele generale de desfășurare a procedurii.

De asemenea, statele membre se asigură că copiii sunt informați cu privire la drepturile stabilite în prezenta directivă. Informațiile respective sunt furnizate după cum urmează:

- (a) cu promptitudine atunci când copiii sunt informați cu privire la faptul că sunt persoane suspectate sau acuzate, în ceea ce privește:
 - (i) dreptul ca titularul răspunderii părintești să fie informat, astfel cum se prevede la articolul 5;
 - (ii) dreptul la asistență din partea unui avocat, astfel cum se prevede la articolul 6;
 - (iii) dreptul la protecția vieții private, astfel cum se prevede la articolul 14;
 - (iv) dreptul de a fi însoțit de titularul răspunderii părintești în timpul diferitelor etape ale procedurii, altele decât ședințele de judecată, astfel cum se prevede la articolul 15 alineatul (4);
 - (v) dreptul la asistență judiciară, astfel cum se prevede la articolul 18;
- (b) cât mai curând posibil în cadrul procedurilor, în ceea ce privește:
 - (i) dreptul la o evaluare individuală, astfel cum se prevede la articolul 7;
 - (ii) dreptul la o examinare medicală, inclusiv dreptul la asistență medicală, astfel cum se prevede la articolul 8;
 - (iii) dreptul la limitarea privării de libertate și la utilizarea unor măsuri alternative, inclusiv dreptul la reexaminarea periodică a detenției, astfel cum se prevede la articolele 10 și 11;
 - (iv) dreptul de a fi însoțit de titularul răspunderii părintești pe parcursul ședințelor de judecată, astfel cum se prevede la articolul 15 alineatul (1);
 - (v) dreptul de a se prezenta în persoană la proces, astfel cum se prevede la articolul 16;
 - (vi) dreptul la căi de atac eficiente, astfel cum se prevede la articolul 19;
- (c) la momentul privării de libertate, în ceea ce privește dreptul la un tratament specific în timpul privării de libertate, astfel cum se prevede la articolul 12.

(2) Statele membre se asigură că informațiile menționate la alineatul (1) sunt prezentate în scris, oral, sau în ambele modalități, într-un limbaj simplu și accesibil și că informațiile furnizate sunt consemnate utilizând procedura de înregistrare în conformitate cu dreptul intern.

(3) În cazul în care copiilor li se înmânează o notă privind drepturile în temeiul [Directivei 2012/13/UE](#), statele membre se asigură că această notă include indicarea drepturilor conferite în temeiul prezentei directive.

Articolul 5

Dreptul copilului ca titularul răspunderii părintești să fie informat

(1) Statele membre se asigură că titularului răspunderii părintești i se furnizează cât mai curând posibil informațiile pe care copilul are dreptul să le primească în conformitate cu articolul 4.

(2) Informațiile prevăzute la alineatul (1) se furnizează unui alt adult corespunzător, care este desemnat de copil și acceptat ca atare de autoritatea competentă, în cazul în care furnizarea informațiilor respective titularului răspunderii părintești:

- (a) ar fi contrară interesului superior al copilului;
- (b) nu este posibilă deoarece după depunerea unor eforturi rezonabile niciun titular al răspunderii părintești nu poate fi contactat sau identitatea sa nu este cunoscută;
- (c) ar putea, pe baza unor circumstanțe obiective și factuale, să periclitaze în mod substanțial procedurile penale.

În cazul în care copilul nu a desemnat un alt adult corespunzător, sau dacă adultul care a fost desemnat de către copil nu este acceptabil pentru autoritatea competentă, autoritatea competentă, ținând seama de interesul superior al copilului, desemnează o altă persoană și furnizează informațiile unei alte persoane. Această persoană poate fi, de asemenea, un reprezentant al unei autorități sau al unei alte instituții responsabile de protecția sau de bunăstarea copiilor.

(3) În cazul în care circumstanțele care au condus la aplicarea alineatului (2) litera (a), (b) sau (c) au încetat să mai existe, orice informații pe care le primește copilul în conformitate cu articolul 4, și care sunt în continuare relevante în cursul procedurilor, se furnizează titularului răspunderii părintești.

Articolul 6

Asistență din partea unui avocat

(1) Copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul unor proceduri penale au dreptul de a avea acces la un avocat în conformitate cu [Directiva 2013/48/UE](#). Nicio dispoziție din prezenta directivă, în special din prezentul articol, nu aduce atingere acestui drept.

(2) Statele membre se asigură că copiii sunt asistați de un avocat în conformitate cu prezentul articol astfel încât să li se permită acestora să își exercite în mod efectiv dreptul la apărare.

(3) Statele membre se asigură că copiii sunt asistați de un avocat, fără întârzieri nejustificate, odată ce aceștia sunt informați cu privire la faptul că sunt persoane suspectate sau acuzate. În orice caz, copiii sunt asistați de un avocat începând cu oricare dintre următoarele momente care survine primul:

- (a) înainte de a fi interogați de poliție sau de o altă autoritate de aplicare a legii sau autoritate judiciară;
- (b) la desfășurarea unui act de anchetă sau de strângere de probe de către autoritățile de anchetă sau de către alte autorități competente, în conformitate cu alineatul (4) litera (c);
- (c) fără întârzieri nejustificate după privarea de libertate;
- (d) în cazul în care au fost citați să se înfățișeze în fața unei instanțe competente în materie penală, în timp util înainte ca aceștia să se înfățișeze în fața respectivei instanțe.

(4) Asistența din partea unui avocat include următoarele:

- (a) statele membre se asigură că copiii au dreptul de a avea întâlniri private și de a comunica cu avocatul care îi reprezintă, inclusiv înaintea interogării de către poliție sau o altă autoritate de aplicare a legii sau autoritate judiciară;
- (b) statele membre se asigură că copiii sunt asistați de un avocat atunci când sunt interogați și că avocatul poate participa în mod efectiv la interogare. O astfel de participare se desfășoară în conformitate cu procedurile din dreptul intern, cu condiția ca astfel de proceduri să nu aducă atingere exercitării efective și substanței dreptului vizat. Atunci când un avocat participă la o interogare, faptul că o astfel de participare a avut loc se consemnează utilizându-se procedura de înregistrare în conformitate cu dreptul intern;

(c) statele membre se asigură că copiii sunt asistați de un avocat cel puțin pe parcursul următoarelor acte de anchetă sau de strângere de probe, în cazul în care acțiunile respective sunt prevăzute în dreptul intern și în cazul în care se impune sau se permite prezența persoanei suspectate sau acuzate la acțiunea în cauză:

(i) recunoașterea din grup;

(ii) confruntări;

(iii) reconstituiri la fața locului a modului în care a fost săvârșită infracțiunea.

(5) Statele membre respectă confidențialitatea comunicării dintre copii și avocatul lor în cadrul exercitării dreptului de a fi asistați de un avocat prevăzut în prezenta directivă. O astfel de comunicare include întrevederi, corespondență, conversații telefonice și alte forme de comunicare permise în temeiul dreptului intern.

(6) Cu condiția ca acest lucru să respecte dreptul la un proces echitabil, statele membre pot deroga de la alineatul (3) atunci când asistența de către un avocat nu este proporțională în raport cu circumstanțele cauzei, ținând seama de gravitatea presupusei infracțiuni, de complexitatea cauzei, precum și de măsurile care ar putea fi luate în raport cu această infracțiune, fiind de la sine înțeles că interesul superior al copilului este întotdeauna considerat a fi primordial.

În orice caz, statele membre se asigură că copiii sunt asistați de un avocat:

(a) atunci când aceștia sunt prezentați în fața unui judecător sau a unei instanțe competente pentru a se pronunța cu privire la detenție în orice etapă a procedurilor în cadrul domeniului de aplicare al prezentei directive; și

(b) în timpul detenției.

De asemenea, statele membre se asigură că privarea de libertate nu este impusă ca o condamnare penală, cu excepția cazului în care copilul a fost asistat de un avocat în așa fel încât să permită copilului să își exercite dreptul la apărare în mod eficace și, în orice caz, în timpul ședințelor de judecată în fața instanței.

(7) În cazul în care copilul trebuie asistat de un avocat în conformitate cu prezentul articol, dar niciun avocat nu este prezent, autoritățile competente amână interogarea copilului sau alte acte de anchetă sau de strângere de probe prevăzute la alineatul (4) litera (c) pentru o perioadă de timp rezonabilă, astfel încât să permită sosirea avocatului, sau desemnarea unui avocat, în cazul în care copilul nu a desemnat el însuși un avocat.

(8) În circumstanțe excepționale și numai în cursul urmăririi penale, statele membre pot deroga temporar de la aplicarea drepturilor prevăzute la alineatul (3) în măsura în care acest lucru este justificat, ținându-se seama de circumstanțele specifice ale cauzei, pe baza unuia sau mai multora dintre următoarele motive imperioase:

(a) în cazul în care există o necesitate urgentă de a preveni consecințe negative grave pentru viața, libertatea sau integritatea fizică a unei persoane;

(b) în cazul în care acțiunea imediată a autorităților de anchetă este imperativă pentru a preveni periclitatea considerabilă a procedurilor penale în legătură cu o infracțiune gravă.

Statele membre se asigură că autoritățile competente, atunci când aplică prezentul alineat, țin seama de interesul superior al copilului.

Decizia de a trece la o interogare în absența avocatului în temeiul prezentului alineat poate fi luată numai de la caz la caz, fie de o autoritate judiciară, fie de o altă autoritate competentă, cu condiția ca decizia acesteia să poată face obiectul controlului jurisdicțional.

Articolul 7

Dreptul la o evaluare individuală

(1) Statele membre se asigură că se ține seama de nevoile specifice ale copiilor privind protecția, educația, formarea și integrarea socială.

(2) În acest scop, copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale sunt evaluați individual. Evaluarea individuală ia în considerare, în special, personalitatea și gradul de maturitate ale copilului, mediul economic, social și familial din care provine, precum și orice vulnerabilitate specifică a copilului.

(3) Amploarea și nivelul de detaliere al evaluării individuale poate varia în funcție de circumstanțele cauzei, de măsurile care pot fi luate în cazul în care copilul este găsit vinovat de săvârșirea presupusei infracțiuni și de faptul dacă, recent, copilul a mai făcut obiectul unei evaluări individuale.

(4) Evaluarea individuală servește pentru a stabili și a arăta, în conformitate cu procedura de înregistrare din statul membru în cauză, informațiile referitoare la caracteristicile individuale și la situația copilului care pot fi utilizate de către autoritățile competente:

(a) pentru a stabili dacă urmează să fie luată vreo măsură specifică care este în avantajul copilului;

(b) la evaluarea caracterului adecvat și a eficacității oricăror măsuri preventive în ceea ce privește copilul;

(c) pentru a lua orice decizie sau măsură în cadrul procedurilor penale, inclusiv în cazul pronunțării unei hotărâri de condamnare.

(5) Evaluarea individuală are loc în cel mai timpuriu stadiu adecvat al procedurilor și, sub rezerva alineatului (6), înainte de trimiterea în judecată.

(6) În absența unei evaluări individuale, trimiterea în judecată se poate totuși realiza, cu condiția ca acest lucru să fie în interesul superior al copilului și ca evaluarea individuală să fie, în orice caz, disponibilă la începutul ședințelor de judecată în fața instanței.

(7) Evaluările individuale se efectuează cu implicarea strânsă a copilului. Acestea se efectuează de către un personal calificat, urmărind, pe cât posibil, o abordare multidisciplinară și, atunci când este cazul, cu implicarea titularului răspunderii părintești sau a altui adult corespunzător menționat la articolele 5 și 15 și/sau a unui profesionist specializat.

(8) În cazul în care elementele care constituie baza evaluării individuale se schimbă considerabil, statele membre se asigură că evaluarea individuală este actualizată pe parcursul procedurilor penale.

(9) Statele membre pot deroga de la obligația de a efectua o evaluare individuală dacă derogarea este justificată raportat la circumstanțele cauzei și în măsura în care acest lucru este compatibil cu interesul superior al copilului.

Articolul 8

Dreptul la examinare medicală

(1) Statele membre se asigură că copiii care sunt privați de libertate au dreptul la o examinare medicală fără întârzieri nejustificate, în special cu scopul de a evalua starea mentală și fizică generală a copilului. Examinarea medicală este cât se poate de neinvazivă și este efectuată de către un medic sau un alt profesionist calificat.

(2) Rezultatele examinării medicale se iau în considerare pentru a determina capacitatea copilului de a fi supus interogării, altor acte de anchetă ori de strângere de probe sau oricăror măsuri luate sau preconizate a fi luate împotriva copilului.

(3) Examinarea medicală se efectuează fie la inițiativa autorităților competente, în special în cazul în care există indicii specifice cu privire la starea de sănătate care motivează o astfel de examinare, fie la cererea oricăreia dintre următoarele persoane:

(a) copilul;

(b) titularul răspunderii părintești sau un alt adult corespunzător menționat la articolul 5 și 15;

(c) avocatul copilului.

(4) Concluzia examinării medicale se consemnează în scris. În cazul în care este nevoie, se acordă asistență medicală.

(5) Statele membre se asigură că se realizează o nouă examinare medicală în cazul în care circumstanțele impun acest lucru.

Articolul 9

Înregistrarea audio-video a interogărilor

(1) Statele membre se asigură că interogarea copiilor de către poliție sau alte autorități de aplicare a legii în cursul procedurilor penale este înregistrată audio-video, atunci când acest lucru este proporțional în circumstanțele cauzei, ținând seama, printre altele, de împrejurarea dacă un avocat este prezent sau nu și dacă copilul este privat de libertate sau nu, cu condiția ca interesul superior al copilului să fie întotdeauna considerat primordial.

(2) În cazul în care interogarea nu este înregistrată audio-video, aceasta se consemnează într-un alt mod adecvat, de exemplu printr-un proces-verbal scris, care este verificat în mod corespunzător.

(3) Prezentul articol nu aduce atingere posibilității de a adresa întrebări fără o înregistrare audio-video, exclusiv în vederea identificării copilului.

Articolul 10

Limitarea privării de libertate

(1) Statele membre se asigură că privarea de libertate a unui copil în orice etapă a procedurilor penale este limitată la cea mai scurtă perioadă adecvată. Se ține seama în mod corespunzător de vârsta și de situația individuală a copilului și, îndeosebi, de circumstanțele specifice ale cauzei.

(2) Statele membre se asigură că privarea de libertate, în special detenția, sunt impuse copiilor numai ca măsură de ultimă instanță. Statele membre se asigură că orice detenție se bazează pe o decizie motivată, care face obiectul unui control jurisdicțional al unei instanțe judecătorești. O astfel de decizie este, de asemenea, supusă unei reexaminări periodice, la intervale rezonabile de timp, de către o instanță judecătorească, fie din oficiu, fie la cererea copilului, a avocatului copilului sau a unei autorități judiciare, alta decât o instanță de judecată. Fără a aduce atingere independenței sistemului judiciar, statele membre se asigură că deciziile ce urmează a fi luate în temeiul prezentului alineat sunt luate fără întârzieri nejustificate.

Articolul 11

Măsuri alternative

Statele membre se asigură că, ori de câte ori este posibil, autoritățile competente recurg la măsuri alternative detenției (măsuri alternative).

Articolul 12

Tratament specific în cazul privării de libertate

(1) Statele membre se asigură că, în cazul privării de libertate, copiii care se află în stare de detenție sunt ținuti separat de adulți, cu excepția cazului în care se consideră că este în interesul copilului să nu se procedeze astfel.

(2) Statele membre se asigură, de asemenea, că minorii din custodia poliției sunt ținuti separat de adulți, cu excepția cazului în care:

(a) se consideră că este în interesul superior al copilului să nu se procedeze astfel; sau

(b) în circumstanțe excepționale, nu este posibil din punct de vedere practic, cu condiția ca copiii să fie ținuti împreună cu adulții într-un mod care să fie compatibil cu interesul superior al copilului.

(3) Fără a aduce atingere alineatului (1), atunci când un copil aflat în stare de detenție ajunge la vârsta de 18 ani, statele membre îi oferă posibilitatea de a continua să stea în continuare separat de alți adulți deținuți atunci când acest lucru este justificat, luând în considerare circumstanțele persoanei în cauză, cu condiția ca acest lucru să fie compatibil cu interesul superior al copiilor care sunt deținuți împreună cu persoana respectivă.

(4) Fără a aduce atingere alineatului (1) și ținând seama de alineatul (3), copiii pot fi ținuti în detenție împreună cu tineri adulți, cu excepția cazului în care acest lucru este contrar interesului superior al copilului.

(5) Atunci când copiii se află în detenție, statele membre iau măsurile corespunzătoare pentru a:

(a) asigura și a menține sănătatea și dezvoltarea fizică și mentală a acestora;

(b) asigura dreptul lor la educație și formare, inclusiv pentru copiii cu handicapuri fizice, senzoriale sau de învățare;

(c) asigura exercitarea efectivă și regulată a dreptului lor la viață de familie;

(d) asigura accesul la programe care încurajează dezvoltarea lor și reintegrarea lor în societate; și

(e) asigura respectarea libertății lor religioase sau a convingerilor lor.

Măsurile luate în temeiul prezentului alineat sunt proporționale și adecvate perioadei de detenție.

Literele (a) și (e) din primul paragraf se aplică, de asemenea, și altor situații de privare de libertate decât detenția. Măsurile luate sunt proporționale și adecvate pentru astfel de situații de privare de libertate.

Literele (b), (c) și (d) din primul paragraf se aplică altor situații de privare de libertate decât detenția numai în măsura în care acest lucru este adecvat și proporțional, având în vedere natura și durata acestor situații.

(6) Statele membre depun diligențele necesare să asigure faptul că copiii care sunt privați de libertate se pot întâlni cu titularul răspunderii părintești cât mai curând posibil, în cazul în care o astfel de întrevedere este compatibilă cu cerințele operaționale și de anchetă. Prezentul alineat se aplică fără a aduce atingere desemnării unui alt adult corespunzător în temeiul articolului 5 sau 15.

Articolul 13

Instrumentarea la timp și cu diligență a cauzelor

(1) Statele membre iau toate măsurile adecvate pentru a se asigura că procedurile penale în care sunt implicați copii sunt tratate de urgență și cu diligența cuvenită.

(2) Statele membre iau toate măsurile adecvate pentru a asigura copiilor întotdeauna un tratament care le protejează demnitatea și care este adecvat vârstei acestora, gradului lor de maturitate și nivelului lor de înțelegere și care ține seama de orice nevoi speciale, inclusiv orice dificultăți de comunicare, pe care aceștia le pot avea.

Articolul 14

Dreptul la protecția vieții private

- (1) Statele membre se asigură că viața privată a copiilor în cursul procedurilor penale este protejată.
- (2) În acest scop, statele membre fie dispun ca ședințele de judecată în care sunt implicați copii să fie ținute în absența publicului, fie permit instanțelor ori judecătorilor să hotărască să țină aceste ședințe în absența publicului.
- (3) Statele membre iau măsurile necesare pentru a asigura că înregistrările și consemnările menționate la articolul 9 nu sunt făcute publice.
- (4) Statele membre încurajează mass-media să adopte măsuri de autoreglementare în vederea atingerii obiectivelor enunțate în prezentul articol, cu respectarea libertății de exprimare și de informare și a libertății și pluralismului mass-mediei.

Articolul 15

Dreptul copilului de a fi însoțit de titularul răspunderii părintești în cursul procedurii

- (1) Statele membre se asigură că copiii au dreptul de a fi însoțiți de titularul răspunderii părintești pe parcursul ședințelor de judecată în care sunt implicați.
- (2) Copilul are dreptul de a fi însoțit de un alt adult corespunzător care este desemnat de copil și acceptat în această calitate de autoritatea competentă atunci când prezența titularului răspunderii părintești care însoțește copilul pe parcursul ședințelor de judecată:
- (a) ar fi contrară interesului superior al copilului;
 - (b) nu este posibilă deoarece, după depunerea unor eforturi rezonabile, niciun titular al răspunderii părintești nu poate fi contactat sau identitatea sa nu este cunoscută; sau
 - (c) ar periclita, pe baza unor circumstanțe obiective și de fapt, în mod substanțial procedurile penale.

În cazul în care copilul nu a desemnat un alt adult corespunzător sau adultul care a fost numit de copil nu este acceptabil pentru autoritatea competentă, autoritatea competentă, ținând seama de interesul superior al copilului, desemnează o altă persoană pentru a însoți copilul. Această persoană poate fi, de asemenea, reprezentantul unei autorități sau al unei alte instituții responsabile de protecția copiilor sau de bunăstarea acestora.

- (3) În cazul în care circumstanțele care au condus la aplicarea literei (a), (b) sau (c) din alineatul (2) încetează să mai existe, copilul are dreptul de a fi însoțit de titularul răspunderii părintești pe parcursul ședințelor de judecată rămase.
- (4) Pe lângă dreptul prevăzut la alineatul (1), statele membre se asigură că copiii au dreptul de a fi însoțiți de titularul răspunderii părintești sau de un alt adult corespunzător, astfel cum este menționat la alineatul (2), în timpul diferitelor etape ale procedurii, altele decât ședințele de judecată, la care copilul este prezent, în cazul în care autoritatea competentă consideră că:
- (a) este în interesul superior al copilului de a fi însoțit de persoana respectivă; și
 - (b) prezența persoanei respective nu va aduce atingere procedurilor penale.

Articolul 16

Dreptul copiilor de a se prezenta în persoană și a participa la propriul proces

- (1) Statele membre se asigură că copiii au dreptul de a fi prezenți la propriul proces și adoptă toate măsurile necesare pentru a le permite să participe în mod eficace la proces, inclusiv oferindu-le posibilitatea de a fi ascultați și de a-și exprima punctul de vedere.

(2) Statele membre se asigură că copiii care nu au fost prezenți la propriul lor proces au dreptul la un nou proces sau la o altă cale de atac, în conformitate cu [Directiva \(UE\) 2016/343](#) și în condițiile stabilite de aceasta.

Articolul 17

Procedurile privind mandatul european de arestare

Statele membre se asigură că drepturile menționate la articolele 4, 5, 6 și 8, articolele 10-15 și articolul 18 se aplică mutatis mutandis copiilor care sunt persoane căutate la arestarea acestora în temeiul procedurilor privind mandatul european de arestare în statul membru de executare.

Articolul 18

Dreptul la asistență judiciară

Statele membre se asigură că dreptul intern referitor la asistența judiciară garantează exercitarea efectivă a dreptului de a fi asistat de un avocat în temeiul articolului 6.

Articolul 19

Căi de atac

Statele membre se asigură că copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale, precum și copiii care sunt persoane căutate au la dispoziție o cale de atac eficientă în temeiul dreptului intern, în cazul încălcării drepturilor lor prevăzute în prezenta directivă.

Articolul 20

Formare

(1) Statele membre se asigură că personalul autorităților de aplicare a legii și al centrelor de detenție care instrumentează cauze care implică copii beneficiază de formare profesională specifică, la un nivel corespunzător contactului pe care îl au cu copii, cu privire la drepturile copiilor, tehnicile de interogare adecvate, psihologia copilului și comunicarea într-un limbaj adaptat copilului.

(2) Fără a aduce atingere independenței sistemului judiciar și diferențelor în organizarea sistemelor judiciare din statele membre, precum și cu respectarea rolului persoanelor responsabile de formarea judecătorilor și a procurorilor, statele membre iau măsurile corespunzătoare pentru a se asigura că judecătorii și procurorii care se ocupă de procedurile penale în care sunt implicați copii au competențe specifice în acest domeniu, au acces efectiv la formare specifică, sau ambele.

(3) Cu respectarea corespunzătoare a independenței profesiei juridice, precum și a rolului persoanelor responsabile de formarea avocaților, statele membre iau măsurile adecvate pentru a promova acordarea unei formări specifice menționate la alineatul (2) avocaților care se ocupă de procedurile penale în care sunt implicați copii.

(4) Prin intermediul serviciilor publice sau prin finanțarea organizațiilor de asistență pentru copii, statele membre încurajează inițiativele care permit persoanelor care oferă sprijin și servicii de justiție reparatorie pentru copii să beneficieze de formare adecvată la un nivel corespunzător cu contactele pe care le au cu copii și să respecte standardele profesionale în vigoare pentru a se asigura că aceste servicii sunt furnizate într-un mod imparțial, respectuos și profesionist.

Articolul 21

Colectarea de date

Statele membre transmit Comisiei, până la 11 iunie 2021, și ulterior la fiecare trei ani, datele disponibile care indică modul în care drepturile prevăzute de prezenta directivă au fost puse în aplicare.

Articolul 22

Costuri

Statele membre suportă costurile care rezultă din aplicarea articolelor 7, 8 și 9, indiferent de rezultatul procedurilor, cu excepția cazului în care, în ceea ce privește costurile care rezultă din aplicarea articolului 8, acestea sunt acoperite printr-o asigurare medicală.

Articolul 23

Clauza de menținere a nivelului de protecție

Nicio dispoziție a prezentei directive nu se interpretează ca reprezentând o limitare sau o derogare de la orice drepturi și garanții procedurale asigurate în temeiul cartei, al CEDO sau al altor dispoziții relevante de drept internațional, în special Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, sau de la legislația unui stat membru care prevede un nivel mai înalt de protecție.

Articolul 24

Transpunere

(1) Statele membre asigură intrarea în vigoare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative necesare pentru a se conforma prezentei directive până la 11 iunie 2019. Statele membre informează de îndată Comisia cu privire la aceasta.

Atunci când statele membre adoptă aceste măsuri, acestea conțin o trimitere la prezenta directivă sau sunt însoțite de o asemenea trimitere la data publicării lor oficiale. Statele membre stabilesc modalitatea de efectuare a acestei trimiteri.

(2) Statele membre transmit Comisiei textul dispozițiilor de drept intern pe care le adoptă în domeniul reglementat de prezenta directivă.

Articolul 25

Raport

Comisia prezintă Parlamentului European și Consiliului, până la 11 iunie 2022, un raport în care evaluează măsura în care statele membre au adoptat măsurile necesare pentru a se conforma prezentei directive, inclusiv o evaluare a aplicării articolului 6, însoțită, dacă este necesar, de propuneri legislative.

Articolul 26

Intrarea în vigoare

Prezenta directivă intră în vigoare în a douăzecea zi de la data publicării în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene.

Articolul 27

Destinatari

Prezenta directivă se adresează statelor membre în conformitate cu tratatele.

Adoptată la Strasbourg, 11 mai 2016.

Pentru Parlamentul European
Președintele
M. SCHULZ

Pentru Consiliu
Președintele
J.A. HENNIS-PLASSCHAERT